

Η μετατροπή της Κυπριακής Δημοκρατίας σε ελληνοκυπριακό κράτος

Ζήνωνα Ποφαΐδη

Συχνά παραγνωρίζεται το γεγονός ότι στην ηγεσία της νεοσύστατης Κ.Δ. βρέθηκαν το 1960 οι αρχηγοί του ενωτικού και διχοτομικού αγώνα, από ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής πλευράς αντίστοιχα.

Πολύ συχνά οι ανθρώπινες ενέργειες - ατομικές, κοινωνικές και πολιτικές - παράγουν αποτελέσματα απροσδόκητα ή έχουν κατάληξη πολύ διαφορετική από τους σκοπούμενους στόχους. Ακόμα και καλά σχεδιασμένες πολιτικές καταλήγουν πολλές φορές σ' αντίθετες από τις επιδιωκόμενες κατευθύνσεις. Πολύ περισσότερο η διαπίστωση αυτή ισχύει στην περίπτωση οπαρωδικών ενεργειών ή πολιτικών που στηρίζονται σ' εκτιμήσεις βουλευτικής φύσεως, με υπόστρωμα το συναισθηματικό στοιχείο και το εξυποκειμενικευμένο δίκαιο. Ιδιαίτερα, σε περιβάλλοντα ανταγωνιστικά οι ενέργειες ενός φορέα αναπόφευκτα προκαλούν τις αντιδράσεις άλλων φορέων, με αποτέλεσμα τη δημιουργία συγκρουσιακού κλίματος, οπότε η παρέμβαση τρίτων, μη εξ αρχής υπολογισμένων συντελεστών ν' αποκτά δεσπόζοντα ρόλο.

Ο αγώνας της ΕΟΚΑ οδήγησε στη δημιουργία του κυπριακού κράτους, γιατί κινητοποίησε τις τουρκοκυπριακές χωριστικές αντιδράσεις και προκάλεσε την ανάμιξη της Τουρκίας, συνεπικουρούμενης βέβαια από την βρετανική αποικιοκρατία. Η Κυπριακή Δημοκρατία ως δικαιοδοτικό κράτος, από τη μέρα της ίδρυσής του δεν έγινε ποτέ δεκτική από την ελληνική πλειοψηφία του νησιού. Για τους τουρκοκύπριους και την Τουρκία αποτελούσε ίσως, ένα βήμα προς τα μπρος,

γιατί επανέφερε, με τη συνθήκη εγγυήσεως, την Τουρκία στο κυπριακό έδαφος, μια αξίωση που, όπως είναι γνωστό, η Τουρκία είχε εγκαταλείψει με τη συνθήκη της Λωζάνης. Ωστόσο, ούτε οι τουρκοκύπριοι ήταν ιδιαίτερα ενθουσιασμένοι με την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας προς την οποία δεν έτρεφαν ιδιαίτερη εμπιστοσύνη, φοβούμενοι πάντα την ελληνική πλειοψηφία.

Η Κυπριακή Δημοκρατία ξεκίνησε την ζωή της μέσα σε κλίμα έντονης καχυποψίας, το οποίο τα δυο συστατικά της μέρη δεν κατάφεραν να ξεπεράσουν. Συχνά παραγνωρίζεται το γεγονός ότι στην ηγεσία της νεοσύστατης Κ.Δ. βρέθηκαν το 1960 οι αρχηγοί του ενωτικού και διχοτομικού αγώνα, από ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής πλευράς αντίστοιχα.

Η έλλειψη εμπιστοσύνης και η καχυποψία που χαρακτήριζαν τις πρώτες μέρες της ανεξαρτησίας δεν αμβλύνηκαν, αλλά αντίθετα έγιναν μόνιμα χαρακτηριστικά της κυπριακής πολιτικής ζωής, με κατάληξη τις διακοινοτικές συγκρούσεις του 1963-64. Ο νυν πρόεδρος της Δημοκρατίας Γλαύκος Κληρίδης περιγράφει με αρκετή σαφήνεια το κλίμα που επικράτησε. «Στην Κύπρο και οι δυο πλευρές σωστά διαβασαν τα σημάδια της επερχόμενης πολιτικής θύελλας, σωστά εκτίμησαν ότι θα οδηγούσε σε βία, αλλά αντί να εκτονώσουν την ένταση που συσσωρευόταν, τη χειροτέρευσαν με πρόωρες πράξεις για να μεταβάλουν αυτό που είχε συμφωνηθεί, με την απόρριψη πρακτικών λύσεων που θα προλάβαιναν τη συνταγματική κρίση, με την επιμονή σε ό,τι είχε συμφωνηθεί έστω κι αν ήταν παράλογο και δύσκολο να εφαρμοσθεί, με αδιάλλακτες στάσεις, με δημόσιες αντεγκλήσεις, πέφτοντας στην ίδια τους την παγίδα να προσποιούνται τους εντελώς αθώους τη στιγμή που δακτυλοδείχναν την άλλη πλευρά σαν τη μόνη ένοχη»¹.

Ο τόπος είχε φυσικά εξέλθει από τα οδυνηρά γεγονότα του 1955-59, του ελληνικού ξεσηκωμού ενάντια στην αποικιοκρατία και της τουρκοκυπριακής αντίστασης ενάντια στην Ένωση. Οι δυο αντίπαλοι εθνικισμοί βρίσκονταν σε εξαρση, ενώ ελάχιστες δυνάμεις υπήρχαν που να λειτουργούν κατευναστικά. Η συναισθηματική έλξη του εθνικισμού ήταν σαρωτική. «Στα πλαίσια της Κ.Δ. οι ελίτ και των δυο κοινοτήτων παρεμπόδισαν την «Κυπροποίηση» του λαού, τον απεγκλωβισμό δηλαδή των ανθρώπων από «μέλη» μιας κοινότητας και τη μετατροπή τους σε «πολίτες» του κρά-

τους».²

Την «κυπροποίηση» όμως, δεν την παρεμπόδισαν απλώς και μόνο οι κυρίαρχες ελίτ των δυο κοινοτήτων. Τα έντονα χωριστικά χαρακτηριστικά στοιχεία του συντάγματος της Ζυρίχης επέτειναν τις αντιπαραθέσεις και έφεραν με οξύτερο τρόπο στην επιφάνεια την έννοια των χωριστών κοινοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι κοινότητες, όμως, εμβραβισμένες τώρα μέσα στον εθνικισμό, σ' ένα πολιτειακό και κοινωνικό καθεστώς, ολότελα διαφορετικό, αποκτούσαν άλλη δυναμική που δεν οδηγούσε στην «κυπροποίηση» αλλά σ' αντίθετες κατευθύνσεις.

Παράλληλα οι μητέρες πατρίδες, ακολουθώντας αντιφατικές προσεγγίσεις, προέτρεπαν από τη μια σε αυτοσυγκράτηση ενώ ταυτόχρονα εκπαίδευαν τις παραστρατιωτικές δυνάμεις που οργάνωναν οι ηγέτες των δύο κοινοτήτων.³

Με το ξέσπασμα των διακοινοτικών ταραχών, η τουρκοκυπριακή ηγεσία (ο αντιπρόεδρος Κουτσιούκ, οι τ/κ υπουργοί, βουλευτές) αλλά και οι δημόσιοι υπάλληλοι εγκατέλειψαν τα αξιώματά και τις θέσεις που κατείχαν, επιδιώκοντας ίδρυση ξεχωριστού κράτους. Ο δρ. Κουτσιούκ ανακοίνωσε ότι δεν ήταν πλέον αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας, αλλά πρόεδρος του τουρκικού κράτους της Κύπρου.

Κι όταν ακόμα επιτεύχθηκε κατάπαυση του πυρός την οποία επέβλεπε διεθνής ειρηνευτική δύναμη οι τ/κ αξιωματούχοι της Κ.Δ. δεν επέστρεψαν στις θέσεις τους, αρνούμενοι τη νομιμότητα της Κ.Δ.

Η διεθνής νομιμότητα περνά στα χέρια των ελληνοκυπρίων

Με την προσφυγή της Κυπριακής Κυβέρνησης στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, η κυπριακή και ελληνική αντιπροσωπεία πέτυχαν στις 4 Μαρτίου 1964 την έγκριση ψηφίσματος το οποίο αν και δεν ικανοποιούσε σημαντικά αιτήματα της κυπριακής κυβέρνησης, ήταν κεφαλαίως σημαντικός για το κυπριακό και τη μετέπειτα εξέλιξη της Κ.Δ. Ο

Παράλληλα οι μητέρες πατρίδες, ακολουθώντας αντιφατικές προσεγγίσεις, προέτρεπαν από τη μια σε αυτοσυγκράτηση ενώ ταυτόχρονα εκπαίδευαν τις παραστρατιωτικές δυνάμεις που οργάνωναν οι ηγέτες των δύο κοινοτήτων.

Μιλτιάδης Χριστοδούλου, στενός συνεργάτης του προέδρου Μακαρίου προβαίνει στην ακόλουθη εκτίμηση, που αντανακλά την ανακούφιση της ελληνικής πλευράς στην Κύπρο: «Η επιτυχία της κυπριακής κυβέρνησης στο Συμβούλιο Ασφαλείας συνίστατο στο ότι το ψήφισμα αποτελούσε ανασχετικό παράγοντα της τουρκικής επιδρομικής πολιτικής, αναγνωριζόταν η κυβέρνηση της Κύπρου, με την τότε σύνθεση της - χωρίς τον Τούρκο αντιπρόεδρο και τους Τούρκους υπουργούς - ως η νόμιμη κυβέρνηση της Κύπρου...»⁴

Από τότε, ουσιαστικά, η διεθνής νομιμότητα με αφετηρία το ψήφισμα 186 (1964) του Σ.Α. του ΟΗΕ περνά στα χέρια της ελληνικής κοινότητας η οποία εκπροσωπεί, αποκλειστικά πα, το κυπριακό κράτος. Το συνεχιζόμενο από τότε αδιέξοδο στο κυπριακό μαζί με την ντε φάκτο διχοτόμηση που ακολούθησε τα γεγονότα του 1974, μετέτρεψαν την Κ.Δ. σε ελληνοκυπριακό κράτος. Μονολότι οι διεθνείς πτυχές του κυπριακού παραμένουν ανοικτές και παρά το γεγονός ότι η διεθνής κοινότητα εξακολουθητικά καλεί τις δυο πλευρές να συνεργαστούν για μια τελική ρύθμιση του ζητήματος, η λειτουργία της Κ.Δ. από

το 1964 διέπλεσε συνειδήσεις και πραγματικότητες που ενίσχυσαν το χαρακτήρα της ως ομοιογενούς πακρτικού μορφώματος.

Η ξεχωριστή ταυτότητα της ελληνικής κοινότητας της Κύπρου

Οι σύγχρονες εξελίξεις δεν καθόρισαν το χαρακτήρα της ελληνικής κοινότητας της Κύπρου. Απλώς συνέβαλαν στην διαμόρφωση της,

γιατί βρήκαν το κατάλληλο ιστορικό υπόβαθρο. Όπως και σε άλλα μέρη της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, με το σύστημα του μιλλέτ, η κεντρική διοίκηση διαμεσολαβείτο από σχετικά αυτόνομες εθνοθρησκευτικές κοινότητες. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια η ορθόδοξος εκκλησία κατείχε όχι μόνο τη θρησκευτική ηγεσία, αλλά ανέλαβε, επίσης, μια σειρά από κοσμικές εξουσίες. Το «αυτοκέφαλο» καθεστώς της εκκλησίας της Κύπρου (το οποίο είχε παραχωρήσει από τον 5ο μ.Χ. αιώνα ο αυτοκράτορας Ζήνων) προσέδιδε σ' αυτή αυτονομία και ιδιαίτερο κύρος, που βέβαια αξιοποιούσε η ίδια προς όφελος των δικαιωμάτων και της εξουσίας της. Το αυτοκέφαλον της εκκλησίας της Κύπρου υπήρξε καθοριστικό και πολυσήμαντος παράγοντας στην ιστορική πορεία του τόπου. Στηριγμένη στο κύρος και την αυτονομία της η εκκλησία διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στην εξέλιξη και τη διάπλαση της ελληνικής κοινότητας. Όπως παρατηρεί ο François Crouzet το αυτοκέφαλον της κυπριακής εκκλησίας συνέβαλε στη συγκόλληση των θρη-

σκευτικών πεποιθήσεων των ελλήνων κυπρίων με την εθνοτική τους ταυτότητα. «Προσάρμοσε με τέλειο τρόπο τη θρησκευτική οργάνωση περιχαρώνοντας τη κοινότητα των λαϊκών». ⁵ Μ' αυτό τον τρόπο η εκκλησία κατάφερε να γίνει ο αυθεντικός και άμεσα διακριτός εκφραστής της ελληνοκυπριακής κοινότητας.

Η έννοια της «περιχαράκωσης» είναι ιδιαίτερα χρήσιμη γιατί μέσα στην ιστορική διαδρομή, ακόμα και στα πιο πρόσφατα χρόνια, πολλά πράγματα γίνονται ευκολότερα εξηγήσιμα. Μέσα στα πλαίσια της κοινότητας και υπό την ηγεσία της εκκλησίας με τις γνωστές της δοξασίες και πρακτικές, η έννοια του πολίτη δεν μπορούσε εύκολα ν' αναπτυχθεί. Τόσο στα μάτια της εκκλησιαστικής ηγεσίας, αλλά και του ίδιου του «ποιμνίου», μεγαλύτερη σημασία αποκτούσε η ιδιότητα του μέλους της κοινότητας, αναπόσπαστο μέρος της οποίας ήταν τα ήθη και έθιμα, η παράδοση, τα σύμβολα και μύθοι της, παρά η ανάπτυξη νεωτερικού δημοσίου πνεύματος (civic spirit).

Η πρακτική της αρχαίας εκκλησίας

της Κύπρου να διεξάγει εκλογές για την ανάδειξη των επισκόπων και αρχιεπισκόπου διαδραμάτισε, τουλάχιστο, στα χρόνια της Αγγλοκρατίας, συνεκτικό ρόλο, συμβάλλοντας στην ανάδειξη της ελληνικής κοινότητας ως διακριτού, συμπαγούς και αυθύπαρκτου συνόλου. Οι διαμάχες που κατά καιρούς ξεσπούσαν γύρω από τις επισκοπικές εκλογές δεν μπορούν να μειώσουν τη σημασία του πιο πάνω παράγοντα, γιατί αυτές αφορούσαν «ενδοκοινοτική» υπόθεση, που δεν ξέφευγε από τα όρια που η εκκλησία έθετε. Το γεγονός ότι ακόμα και η μαρξιστική αριστερά της Κύπρου συμμετέχει ενεργά στις επισκοπικές εκλογές καταδεικνύει τη σημασία της κοινοτικής συνειδησης και την ισχυρή επιθυμία συμμετοχής και ενσωμάτωσης στα κοινοτικά δρώμενα. Η αριστερά αποδέχεται, ακόμα και τον ενωτικό αγώνα και σταδιακά εντάσσεται στην πράξη υπό την εθναρχική καθοδήγηση, γιατί διαισθάνεται ότι δεν μπορεί να υπερβεί τα όρια της ελληνικής κοινότητας, όπως βέβαια, νοείται και βιώνεται μέσα στην υπό αναφορά εποχή. Η κατάσταση αυτή εξακολουθεί να υφίσταται και στη διάρκεια σχεδόν ολόκληρης της δεκαετίας του 60, κι όταν ακόμα γίνεται αντιληπτό ότι το σύνθημα της Ένωσης είναι πλέον ανεδαφικό.

Η εγκαθίδρυση του Ζυριχικού καθεστώτος δεν αλλοίωσε αυτή την πραγματικότητα αλλά αντίθετα ενίσχυσε την αίσθηση της διαφορετικότητας και τις κοινοτικές εθνικές οντότητες. Οι συνταγματικές ρυθμίσεις, που ουσιαστικά όριζαν ως πηγή κυριαρχίας τις δυο κοινότητες και όχι τους πολίτες κατέστησαν, στη συγκεκριμένη ιστορική περίοδο, τις κοινότητες αυτές ακόμα περισσότερο «περιχαρακωμένες», με ελάχιστη πολιτική επικοινωνία ανάμεσά τους.

Η εθνική συνείδηση των Ελληνοκυπρίων και η Ένωση

Ο εθνικισμός μελετήθηκε κατά τις τελευταίες δεκαετίες εξονυχιστικά

από ιστορικούς, κοινωνιολόγους, ανθρωπολόγους κ.α. Η συνασθηματική του ισχύς έχει γίνει καλύτερα κατανοητή καθώς, επίσης, και η ιστορικότητά του, με την έννοια ότι δεν αποτελεί προαιώνιο ή έμφυτο ανθρώπινο χαρακτηριστικό αλλά προϊόν συγκεκριμένων ιστορικών συνθηκών.

Η εθνική, όμως, συνείδηση δεν κατασκευάζεται ex nihilo, ούτε βέβαια ο εθνικισμός. Στην περίπτωση της Κύπρου «...το αίσθημα της ελληνικότητας χωρίς αμφιβολία προϋπήρχε, περισσότερο ή λιγότερο ενσυνείδητα, στη διάρκεια των σκοτεινών αιώνων της φραγκοκρατίας και της τουρκοκρατίας, αλλά εμφανίζεται αδιαμφισβήτητα ενισχυμένο με την έναρξη του 19ου αιώνα, σε συνάρτηση με τη γενική αναγέννηση του ελληνισμού και τη δημιουργία ανεξάρτητου ελληνικού κράτους: τελικά ανθίζει και προοδευτικά ενισχύεται κατά τη διάρκεια της αγγλοκρατίας». «Πρέπει, επίσης να υπογραμμιστεί ότι καμιά πραγματική εθνική κυπριακή συνείδηση δεν εμφανίστηκε».⁶

Όπως, όμως, προκύπτει από τα πιο πάνω η εθνική συνείδηση δεν ανεφύθη αυθόρμητα. Σφυρηλατήθηκε από την ορθόδοξη εκκλησία και το εκπαιδευτικό σύστημα με την εξάρτησή του από το ελληνικό κράτος. Ούτε, όμως, η εκκλησία τέθηκε επί κεφαλής του ενωτικού κινήματος αυτόματα. Η αναγνώριση της Ένωσης ως της μόνης εθνικής πολιτικής επιβλήεται σταδιακά, παράλληλα με τις προσπάθειες της Εκκλησίας να διατηρήσει και να επιβάλει την εξουσία της σε μια εποχή που η αγγλική διοίκηση διαδέχεται την οθωμανική, επιφέροντας μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στον περιορισμό αυτών των εξουσιών και βέβαια μείωση του κύρους της μέσα στην κοινωνία.⁷

Σε πρόσφατο βιβλίο του ο άγγλος ιστορικός Robert Holland συνόψισε ως εξής το ζήτημα: «Κοινωνιολογικά οι ρίζες της Ένωσης μπορούν ν' αποδοθούν στην ανάπτυξη για μια μεγάλη χρονική περίοδο υψηλής ελληνικής κουλτούρας μέσα στο περιβάλλον της ορθόδοξης κοινωνίας της Κύπρου. Εθνοτικές, γλωσσολογικές, λογοτεχνικές και θρησκευτικές πρακτικές διαμορφώθηκαν γύρω από μια ελληνική συνειδητοποίηση για να διατηρήσουν την παραδοσιακή τάξη που υφίστατο εχθρικές πιέσεις εκ των έσω και εκ των έξω».⁸

Το κυπριακό κράτος δεν ανέλαβε κανένα ομογενοποιητικό ρόλο. Μεγαλύτερης σημασίας ήταν η εκπλήρωση των εθνικών πόθων της κάθε κοινότητας ξεχωριστά, παρά η δημιουργία πολιτών με ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Η πραγματικότητα αυτή αντανακλάται πεισματικά και ξεκάθαρα στο επίπεδο των συμβόλων - διατήρηση του ελληνικού εθνικού ύμνου, ελληνικές σημαίες κ.α. Ο πολιτικός λόγος συνέχισε να έχει χαρακτήρα υπερβατικό (σε αρμονία άλλωστε με τον παραδοσιακό εκκλησιαστικό λόγο) ο οποίος αδυνατούσε να διαχωρίσει το μεταφυσικό από το πραγματικό, το θρησκευτικό από το κοσμικό, το κρατικό από το εθνοτικό. Δέσμιοι, λοιπόν της πολιτικής ρητορικής μιας προηγούμενης εποχής, οι ηγέτες δεν ήταν σε θέση να συλλάβουν τις νέες πραγματικότητες και ν' αντιμετωπίσουν τα νέα προβλήματα.

Η Κυπριακή Δημοκρατία και ο

«κυπριωτισμός»

Μέχρι την ίδρυση του κυπριακού κράτους, ο «κυπριωτισμός» ως κίνηση που αποσκοπούσε στην υπέρβαση των εθνοτικών ταυτοτήτων, ήταν, απλούστατα, ανύπαρκτη.

Ούτε η «φίλαγγλη» μεγαλοαστική τάξη ούτε η αριστερά είχαν αρθρώσει οιοδήποτε συγκροτημένο λόγο που μπορεί να εκλειφθεί στα σοβαρά ότι στόχευε σε άλλους από τους εθνικιστικούς προσανατολισμούς, όπως τους σφυρηλατούσαν η εκκλησία, οι δάσκαλοι και η υπόλοιπη ιντελιγκέντσια. Καμιά σοβαρή πολιτική ή κοινωνική δύναμη τόλμησε ή θέλησε να εξέλθει από τα όρια της «περιχαρακωμένης» κοινότητας όπως ιστορικά εξελίχθηκε.

Η κατάσταση αυτή δεν άλλαξε με την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας. Η δεκαετία του 1960 υπήρξε πολυτάραχη για την Κύπρο, αρκεί κανείς ν' αναλογιστεί την ανώμαλη λειτουργία του κράτους στα πρώτα κιόλας χρόνια, τις διακοινοτικές συγκρούσεις, τους βομβαρδισμούς της Τουρκικής αεροπορίας, τις διαμάχες Μακαρίου και ελληνικών κυβερνήσεων, την έλευση της ελληνικής μεραρχίας και την απόσυρση της από τη χούντα, τα διάφορα διχοτομικά σενάρια, τη βία που ήταν σύνηθες φαινόμενο της πολιτικής ζωής και πολλά άλλα.

Η ανάδειξη του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου ως πρώτου προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας θεωρήθηκε φαινόμενο φυσιολογικό. Η εκκλησία ως θεσμός με εθνικοαπελευθερωτικές περγαμηνές εμφανίστηκε μέσα στην κοινωνία με αυξημένη αίγλη και κύρος και η εθναρχική ιδιότητα του αρχιεπισκόπου εξακολούθησε ν' αναγνωρίζεται από ολόκληρο το πολιτικό και ιδεολογικό φάσμα, ακριβώς γιατί στα μάτια όλων ήταν σαφές ότι ο απελευθερωτικός αγώνας δεν είχε ολοκληρωθεί.

Οι ανωμαλίες που σημάδεψαν τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας διατήρησαν αδράνειες του παρελθόντος που δεν επέτρεψαν άνετη προσαρμογή στη νεωτερική εποχή. Ίσως μάλιστα η σχέση να υπήρξε περισσότερη πολύπλοκη, αφού οι ίδιες οι αδράνειες του

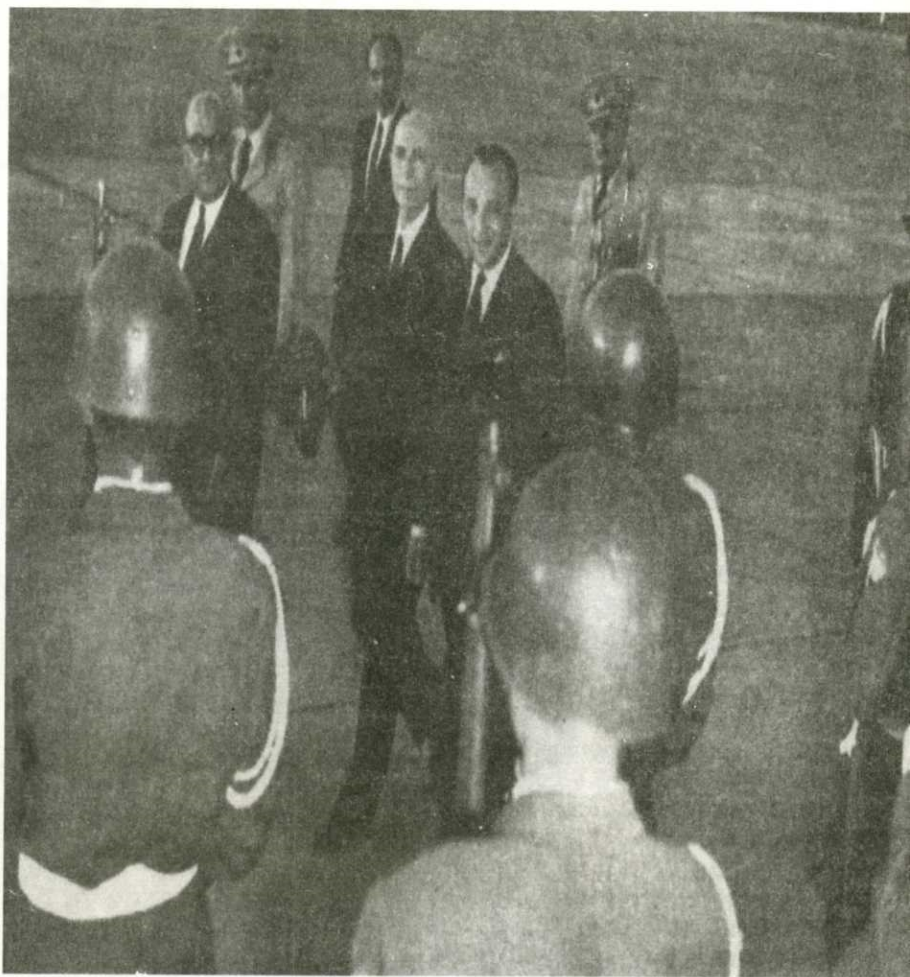
παρελθόντος ήταν μερικώς υπεύθυνες για αρκετές από τις ανωμαλίες που παρουσιάστηκαν.

Το κυπριακό κράτος δεν ανέλαβε κανένα ομογενοποιητικό ρόλο. Μεγαλύτερης σημασίας ήταν η εκπλήρωση των εθνικών πόθων της κάθε κοινότητας ξεχωριστά, παρά η δημιουργία πολιτών με ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Η πραγματικότητα αυτή αντανακλάται πεισματικά και ξεκάθαρα στο επίπεδο των συμβόλων - διατήρηση του ελληνικού εθνικού ύμνου, ελληνικές σημαίες κ.α. Ο πολιτικός λόγος συνέχισε να έχει χαρακτήρα υπερβατικό (σε αρμονία άλλωστε με τον παραδοσιακό εκκλησιαστικό λόγο) ο οποίος αδυνατούσε να διαχωρίσει το μεταφυσικό από το πραγματικό, το θρησκευτικό από το κοσμικό, το κρατικό από το εθνολογικό. Δέσμοι, λοιπόν της πολιτικής ρητορικής μιας προηγούμενης εποχής, οι ηγέτες δεν ήταν σε θέση να συλλάβουν τις νέες πραγματικότητες και ν' αντιμετωπίσουν τα νέα προβλήματα.

Φυσικά γύρω από το κράτος αναπτύχθηκαν συμφέροντα και με τη πάροδο του χρόνου, ιδιαίτερα μετά το 1974, ο κόσμος προσαρμόστηκε υποχρεωτικά στην ύπαρξη και λειτουργία του κυπριακού κράτους. Ο κόσμος, όμως, αυτός δεν ήταν ο νέος κόσμος των συμφωνιών της Ζυρίχης - Λονδίνου. Ήταν και μέχρι σήμερα είναι, τα παλιά «μέλη» της ελληνοκυπριακής κοινότητας.

Ακόμα και στην μετά την ανεξαρτησία περίοδο η έννοια του «κυπριωτισμού» (που ως όρος κάνει την εμφάνισή του δειλά κυρίως μετά την τουρκική εισβολή), καθόλου ή ελάχιστα βρίσκεται στα μυαλά των ιθυνόντων. Ως πολιτικός λόγος δεν υφίσταται παρά μόνο μετά το 1974 αλλά και πάλι καθόλου συγκροτημένος. Έχει, βέβαια, εισηγηθεί ότι υπάρχει ο «κυπριωτισμός της καθημερινής ζωής»⁹ κάτι που δεν είναι, φυσικά, περίεργο, νοούμενου ότι η Κύπρος είναι ανεξάρτητο κράτος με τις δικές της πολιτικές δομές και άλλες ιδιαιτερότητες.

Η κυπριακότητα, όμως, αυτή - ο όρος «κυπριωτισμός» εξυπονοεί, ίσως, κάποιου είδους κίνημα που δεν φαίνεται να υπάρχει, δεν είναι μια κυπριακότητα που κατ' ανάγκη εκτείνεται, ώστε να συμπεριλαμβάνει τον τουρκοκυπριακό πληθυσμό. Είναι σχεδόν αποκλειστικά μια ελληνική κυπριακότητα, που δίδει τους «πραγματικούς» όρους λειτουργίας της Κυπριακής Δημοκρατίας και διαλεκτικά τροφοδοτείται απ' αυτή. Οι «πραγματικοί»

όροι λειτουργίας του κυπριακού κράτους είναι σε συνεχώς ανήσυχη σχέση με την υπόσταση της Κ.Δ., ως υποκειμένου του διεθνούς δικαίου μέσα στο διεθνές κρατικό σύστημα.

Ωστόσο, η παράνομη κατοχή του βορείου τμήματος του νησιού από την Τουρκία, ο εποικισμός των κατεχομένων περιοχών και ο επιθετικός εθνικισμός του καθεστώτος Ντενκτάς, επιτρέπουν στην Κυπριακή Δημοκρατία να υφίσταται υπό το σημερινό ανώμαλο καθεστώς. Η εκσυγχρονιστική πορεία της Ελλάδας στην μετά την μεταπολίτευση εποχή, έθεσε τις σχέσεις Αθηνών - Λευκωσίας, σταδιακά αλλά σταθερά, σε υγιέστερη και περισσότερο ορθολογιστική βάση. Η εναρμόνιση της κυπριακής οικονομίας με την Ε.Ε., μια διαδικασία που προχωρεί με αρκετά γρήγορους ρυθμούς έθεσε στην Αθήνα και Λευκωσία ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς, που διευκόλυνε και εξομάλυνε τις μεταξύ τους τρικυμισμένες σχέσεις της προ του 1974 εποχής. Οι πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές τάσεις δεν λειτουργούν προς την κατεύθυνση μιας διακοινοτικής κυπριακότητας. Αντίθετα καθημερινά εμπεδώνουν μια

ελληνική κυπριακότητα, το *habitus* της οποίας για να χρησιμοποιήσω την γνωστή έννοια του Bourdieu, ο τρόπος δηλαδή που αντικρύζει τον κόσμο και νοηματοδοτεί την πραγματικότητα, είναι κυρίαρχα νεοελληνικός.

1. Γλαύκος Κληρίδης: «Η κατάθεσή μου», том. 1, σ. 210. Εκδ. Αλήθεια 1988
2. Νιαζί Κιζιλγιουρέκ: «Η Κύπρος πέραν του Έθνους» σ. 35, Λευκωσία 1993
3. Κληρίδης τ.1, σ. 211, ο.π.
4. Μιλτιάδης Χριστοδούλου: «Η πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων και η Κύπρος» τ.β, σ. 195 Λευκωσία 1995
5. François Crouzet: «Le Conflit de Chypre, 1946-59, τ. 1, σ. 102, Brussels 1973
6. F. Crouzet τ.1, σ. 97, ο.π.
7. Σία Αναγνωστοπούλου: «Η Εκκλησία της Κύπρου και ο Εθναρχικός της ρόλος: 1878 - 1960» Σύγχρονα Θέματα, Ιούλιος 1998 - Μάρτιος 1999, σ. 199, 200
8. Robert Holland: «Britain and the Rowl in Cyprus 1954-59» Oxford 1998 σ.6
9. Κάισαρ Μαυράτσας: «Όψεις του Ελληνικού Εθνικισμού στην Κύπρο» σ. 172-189, Κατάρτι 1998, Αθήνα.